

Kuo pau ke ke muimui ki he tu'utu'uni 'oku hā atu 'i lalo'. Ko e fakafepaki ia ki he lao' 'okapau he'ikai te ke muimui ki he ngaahi tu'utu'uni ko eni'. 'E lave ke puke koe 'e he polisi' pea faka'ilo pea 'ave koe ki he fakamaau'anga'. Kapau 'e ma'u koe 'e he fakamaau'anga' 'oku ke halaia, 'e lave ke ke 'alu ki pilisone 'o a'u ki he ta'u 'e 2 pea mo'ua 'o a'u ki he \$5,500.

'E lava foki ke faka'ilo koe pea 'ave ki he fakamaau'anga' ki ha ngaahi hia kehe. Kapau 'e ma'u koe 'e he fakamaau'anga' 'oku ke halaia ki he ngaahi hia ko eni', 'e lava ke tautea koe 'o toe lahi ange.

Kuo pau ke ke muimui ki he ngaahi tu'utu'uni ko eni' kae 'oualeva ke a'u ki he 'aho 'oku hā atu ai'.

Ko e Ngaahi Tu'utu'uni' na'e 'ai ia ke malu'i 'a e kakai 'oku hā ai honau hingoa'.

Kuo pau k eke muimui ki he ngaahi tu'utu'uni ko eni''o tatau ai pē kapau ko e tokotaha 'oku malu'i 'oku 'asi ai hono hingoa 'oku 'ikai ke ne fiema'u koe pe talaatu kiate koe 'oku 'ikai ke fiema'u. Kapau te ke feinga ke ke fai 'a e ngaahi me'a 'oku hāatu 'i lalo', pea 'oku fepaki ia mo e lao' 'oku ui ko e maumau'i 'o e tu'utu'uni'.

Ngaahi Tu'utu'uni fekau'aki mo e 'ulungāanga'

1. Kuopau ke 'oua na'a ke fai ha taha 'o e ngaahi me'a 'oku hā atu' ki he kakai 'oku malu'i', pe ki ha taha pē 'oku 'i ai ha'anau felāve'i faka'api:
2.
 - A) ngaohikovi'i pē fakamanamana'i kinautolu,
 - B) muimui'i kinautolu, fakahoha'asi pe fakailifia'i kinautolu, pea
 - C) ko ho'o fai ha me'a pea ta'e tokanga 'o uesia mo maumau'i ai 'a e koloa 'a e tokotaha malu'i'.

Ko e fakatātā eni:

- Kuopau ke 'oua na'a ke fai 'e koe ha fa'ahinga me'a pehe ni, pe fakafou 'i ha tokotaha kehe, pe fakafou 'i he ngaahi fetu'utaki mo e ngaahi me'a-ngāue faka'elekitulōnika (hangē ko e telefoni, ngaahi fekau tohi 'i he telefoni' (text messages), 'imeili (emails), feisipuka' (Facebook) pe ko ha mītia fakasōsiale kehe, pe fakatotolo he GPS.
- Kuopau ke 'oua na'a ke fai pe lea'aki ha fa'ahinga me'a 'e ala ongo'i ilifia ai 'a e tokotaha malu'i', pet e nau ongo'i te ke fakamele'i kinautolu pe maumau'i 'enau ngaahi 'ū me'a 'i ha fa'ahinga founa, 'o kau atu ki ai mo ha'amo koloa pe monumanu tauhi lalata (pets).

Ngaahi Tu'utu'uni fekau'aki mo e fetu'utaki'

2. Kuopau ke 'oua te ke fakao fiofi ki he kakai 'oku malu'i' pe fetu'utaki kiate kinautolu 'i ha fa'ahinga founa, tukukehe kapau ko e fetu'utaki 'oku fakafou ia ha loea.

Hangē ko e fakatātā ko enī :

- Kuopau ke 'oua te ke fakaofiofi pe fetu'utaki ki he tokotaha malu'i 'iate koe pe koe fakafou 'i he ngaahi fetu'utaki faka'elekitulōnika (hangē ko e telefoni, ngaahi fekau tohi 'i he telefoni' (text messages), 'imeili (emails), feisipuka' (Facebook) pe ko ha toe mītia fakasōsiale pe ko ha toe fa'ahinga founa, 'o kau ai ha'o kole ki ha tokotaha kehe ke fetu'utaki kiate kinautolu.
- Kapau ko e tokotaha 'oku malu'i 'oku fetu'utaki atu kiate koe pea ke tali ia, tatau ai pē pe ko e tu'o fiha 'ene fetu'utaki atu kiate koe' pe ko e hā e 'uhinga 'ene fai ia', te ke kei maumau'i pē 'e koe ia 'a e tu'utu'uni ko enī'.

3. Kuopau ke 'oua te ke fakaofiofi:

- A) ki he 'apiako' pe ko ha toe feitu'u pē 'e ala 'alu ki ai 'a e tokotaha malu'i 'o fai ai ha'ane ako,
- B) ki ha fa'ahinga feitu'u te nau 'alu ki ai 'oku tokanga'i ai e fānau', pe
- C) pe ha toe fa'ahinga feitu'u pē 'oku hiki atu 'i he tu'utu'uni'.

Hangē ko e fakatātā ko enī :

- Kuopau ke 'oua te ke fakaofiofi koe ki he ngaahi feitu'u koeni',
- 'Oku toe 'uhinga foki eni he'ikai te ke lava 'o 'alu ki ha me'a 'a e ako' 'oku fai, me'a fakaako makehe pe ko ha pō 'a e kau faiako' mo e mātu'a 'oku fakahoko 'i he 'apiako'.

4. Kuopau ke 'oua te ke fakaofiofi pe ko ho'o feohi mo e tokotaha malu'i 'i ha houa 'e 12 hili ha'o ma'u kava-mālohi pe ngāue'aki ha faito'o-kona-tapu.

Hangē ko e fakatātā ko enī :

- Kuopau ke 'oua te ke fakaofiofi pe te ke feohi mo e tokotaha malu'i 'i ha houa 'e 12 hili ha'o ma'u ha kava-mālohi pe ngāue'aki ha faito'o-kona-tapu. Hangē ko e fakatātā ko enī, kapau na'a ke ma'u ho'o inu fakamuimuitaha' he taimi 9 efiāfi, 'e 'ikai lava ke ke fakaofiofi kiate kinautolu, ki honau 'api' pe ko 'enau ngāue' kae'oua leva ke 'osi 'a e 9 pongipongi 'o e 'aho hono hoko'. Kapau leva 'oku mo nofo fakataha, kuopau ke ke kumi 'e koe ha feitu'u kehe ke ke nofo ai he houa 'e 12.
- Kuopau ke 'oua te ke inu kava-mālohi pe ngāue'aki ha faito'o konatapu mo e tokotaha 'oku malu'i'.
- Kuopau ke ke fakamama'o 'o tatau ai pē kapau 'oku nau kole atu ke 'oua.

5. Kuopau ke 'oua te ke feinga ke kumi e tokotaha malu'i' tukukehe kapau 'oku fekau atu 'e ha fakamaau'anga.

Hangē ko e fakatātā ko enī :

- Kuopau ke 'oua te ke feinga ke kumi e tokotaha malu'i' 'i he ngaahi fetu'utaki faka'elekitulōnika' (hangē ko e telefoni' ngaahi fekau tohi 'i he telefoni' (text messages), 'imeili' (emails), feisipuka' (Facebook) pe ko ha mītia fakasōsiale kehe (social media), ngaluope' ('initaneti) pe ko ha'o 'eke ki ha taha pe 'oku nau 'ilo 'a e feitu'u 'oku nau 'i ai'.

Ngaahi Tu'utu'uni fekau'aki mo e lao ki he fāmili' mo e tauhi fānau'

6. Kuopau ke 'oua na'a ke fakaofiofi ki he tokotaha malu'í pe fetu'utaki kia nautolu 'i ha fa'ahinga founga, tukukehe kapau ko e fetu'utaki' 'oku:

- A) fakafou 'i ha loea, pē
- B) ke 'alu ki ha fale'i fakapalofesinale (counselling) kuo 'osi fakamo'oni'i (accredited) pe kuo 'osi tali (approved) 'e he fakamaau'anga', alea 'oku 'i ai ha taha tu'u-vaha'a (mediation) mo e/pē fakalelei (conciliation), pē
- C) hangē ko ha tu'utu'uni 'a e fakamaau'anga nip e ko ha fakamaau'anga kehe fekau'aki mo e fetu'utaki mo e tamasi'i' pe ta'ahine'/fānau', pē
- D) hangē ko e felotoi 'i he tohi 'i he vaha'a 'o koe pea mo e mātu'a' fekau'aki mo e fetu'utaki mo e tamasi'i' pe ta'ahine'/fānau', pē
- E) hangē ko e felotoi 'i he tohi 'i he vaha'a 'o koe pea mo e mātu'a' pe mo e toko taha 'oku 'i ai 'a e fatongia fakamātu'a' fekau'aki mo e fetu'utaki mo e tamasi'i' pe ta'ahine'/fānau',

Hangē ko e fakatātā ko eni' :

- Kuopau ke 'oua te ke fakaofiofi pe fetu'utaki 'e koe ki he tokotaha malu'í pe fakafou 'i he ngaahi fetu'utaki faka'elekitulōnika (hangē ko e telefoni ngaahi fekau 'oku tohi 'i he telefoni (text messages), 'imeili (emails), feisipuka (Facebook) pe ko ha mītia fakasōsiale kehe (social media), pe ko ha toe founga kehe, kau ai ha'o kole ki ha taha ke fetu'utaki kia nautolu.
- Kapau 'e fetu'utaki atu kiate koe 'a e tokotaha malu'í pea ke tali ia, tatau ai pē pe ko e tu'o fiha e taimi 'oku nau fetu'utaki atu ai' pe ko e hā e 'uhinga 'oku nau fetu'utaki atu ai', te ke maumau'i 'e koe e tu'utu'uni' ni pea 'e 'ave koe ki he fakamaau'anga'.
- Kapau 'oku 'i ai ha tu'utu'uni 'i he lao ki he ngaahi me'a fakafāmili' pe ko ha toe fa'ahinga tu'utu'uni fakamaau'anga kehe fekau'aki mo e tokanga'i ho'o tama'/fānau', 'oku totonu leva ke ke fetu'utaki ki ha loea 'okapau 'oku ke veiveiua fekau'aki mo e me'a 'oku ke lava pe 'ikai ke ke lava 'o fai'.
- **Ki he(B):** Ki he ngaahi me'a fekau'aki mo e lao ki he fāmili', ko e tali-faka'ofisiale'(accredited), 'oku 'uhinga ia 'oku tali-faka'ofisiale 'i he malumalu 'o e Family Law Act 1975.
- **Ki he (E):** Hangē ko e fakatātā ko eni', kapau ko koe pea mo e tokotaha malu'í 'oku 'i ai ha'amo tama/fānau ka 'oku 'i ai 'a e tokotaha kehe ia 'oku 'i ai 'ene fatongia fakatauhi fānau ki ho'o tama/fānau', kuopau leva ke ke toe ma'u mai mo 'enau loto ki ai' 'i ha tohi fekau'aki mo e fetu'utaki mo e tama/fānau'. Ko e tokotaha kehe 'e lava ko ha fakafofonga ia 'o e Minisitā 'o e Ngaahi Ngāue Ki he Komiuniti' mo e Fāmili' (Family and Community Services), ko ha tokotaha-fānau fakalao na'e fili 'e ha tu'utu'uni fakamaau'anga pe ko ha mātu'a ohi.

Ngaahi tu'utu'uni fekau'aki mo e feitu'u 'oku tapu ke ke 'alu ki ai.

7. Kuopau ke 'oua te ke nofo 'i he:

- A) tu'asila tatau mo e tokotaha 'oku malu'í, pē
- B) fa'ahinga feitu'u pē 'oku hā atu 'i he tu'utu'uni'.

Justice

Hangē ko e fakatātā ko eni':

- Kapau na'a ke nofo koe ia 'i he tu'asila ko eni' pea ke fiema'u ke ke 'alu 'o 'ave ha'o 'u me'a 'e lava pē ke ke kole ki he fakamaau'anga' ki ha Tu'utu'uni ke ke ma'u mai ho'o 'u me'a' 'oku ui ko ha Tu'utu'uni ke Toe Ma'u Mai ha Koloa pe ko ho'o fetu'utaki ki he kau polisi'.

8. Kuopau ke 'oua te ke 'alu ki ha:

- fa'ahinga feitu'u 'oku nofo ai 'a e tokotaha malu'i', pē
- fa'ahinga feitu'u 'oku nau ngāue ai, pē
- fa'ahinga feitu'u pē 'oku hā atu 'i he tu'utu'uni'.

Hangē ko e fakatātā ko eni':

- He'ikai ngofua ke ke 'alu ki ha tapa 'o e ngaahi feitu'u ko ia'.
- Kapau na'a ke nofo 'i he tu'asila ko'eni' pea fiema'u ke ke 'alu 'o 'ave ha'o 'u me'a, te ke lava 'o kole ki he fakamaau'anga' ki ha Tu'utu'uni ke Toe Fakafoki Mai Ha Koloa pe ko ha'o fetu'utaki ki he kau polisi'.

9. Kuopau ke 'oua na'a ke 'alu 'o ofi ange 'i he lahi 'o e ngaahi mita 'oku hā atu he tu'utu'uni 'o ha:

- fa'ahinga feitu'u 'oku nofo ai 'a e tokotaha malu'i', pē
- fa'ahinga feitu'u 'oku ngāue ai, pē
- fa'ahinga feitu'u pē 'oku hā atu 'i he tu'utu'uni'.

Hangē ko e fakatātā ko eni':

- 'Oku 'ikai ngofua ke ke 'alu 'o ofi ange 'i ha mita 'e 100 mei ha tapa pē 'o e ngaahi feitu'u ko ia'.
- Kapau na'a ke nofo 'i he tu'asila ko'eni' pea fiema'u ke ke 'alu 'o 'ave ha'o 'u me'a, t eke lava 'o kole ki he fakamaau'anga' ki ha Tu'utu'uni ke Toe Fakafoki Mai ha Koloa pe ko ha'o fetu'utaki ki he kau polisi'.

Ngaahi Tu'utu'uni fekau'aki mo e me'atau

10. Kuopau ke 'oua te ke tauhi ha fa'ahinga me'afana pe me'a-tau 'oku 'ikai ke ngofua 'o hangē koi a 'oku lisi 'i he Lao Tapui 'o e Ngaahi Me'atau'1998 (Weapons Prohibition Act 1998).

Hangē ko e fakatātā ko eni':

- Kuopau ke ke tuku-atu kotoa ki he kau polisi'ho'o ngaahi me'afana mo e me'a-tau 'oku 'ikai ke ngofua' 'a ē 'oku lisi atu 'i he Lao Tapui 'o e Ngaahi Me'atau'1998 (Weapons Prohibition Act 1998).

Ngaahi Tu'utu'uni kehe'

11. 'E lava 'e he kau Polisi' pe ko e Fakamaau'anga' 'o fai ha ngaahi tu'utu'uni kehe 'oku fakapatonu kiate koe pe ko ho fāmili'.

Justice

Ko e lahi taha 'o e ngaahi vā fekau'aki 'oku 'ikai ke kau ai 'a e ilifia', pule'i pē fakamalohi'. Ko ho'o ngaahi tō'onga 'oku 'ikai ke ala tali ia. Ko eni kuo ke ma'u 'a e tu'utu'uni'ni 'a ia kuopau ke fai pau ki ai. Ko e tu'utu'uni ko eni 'oku 'i he he sisitemi komipiuta 'a e kau polisi Niusaele'.

Ko e fakamalohi 'i 'api' 'oku ne uesia mo mamahi ai 'a e tokotaha kotoa. Ko e taimi 'oku sio ai 'a e fānau' ki he fakamalohi 'i 'api', 'e ala lava ange ai ke nau ma'u 'a e loto faingata'a'ia pe mafasia honau loto', hoha'a pea mo nau 'ite'ita foki, pea a'u ai pē ki he'enau faingata'a'ia he ako'.

Ko e faingamālie eni kiate koe ke ke fai ha liliu.

Kapau 'oku ke fiema'u ke ke talanoa ki ha taha fekau'aki mo e anga hono tokanga'i ho'o ngaahi ongo' (emotions) pe loto hoha'a', 'oku 'i ai 'a e tokoni 'oku 'atā.

Telefoni ki he:

- Men's Referral Service
(Ko e Sēvesi Fakafetu'utaki Ma'ae Kakai Tangata' he fika 1300 766 491)
- Relationships Australia
(Ngaahi Vā-fekaua'ki 'i 'Aositelēlia) he fika 1300 364 277
- The Parent Line
(Ko e Laine 'a e Mātu'a') he fika 1300 1300 52.

Kapau he'ikai te ke fai 'a e me'a 'oku hā atu 'i he tu'utu'uni ko eni':

- 'E lava ke ke 'alu ki pilisone 'o a'u ki ha ta'u 'e 2 pea ke mo'ua-pa'anga 'o a'u ki he \$5,500.
- 'E lava ke faka'ilo koe pea 'ave koe ki he fakamaau'anga' fakataha mo e ngaahi hia kehe (hangē ko eni', ngaohikovi'i pe fakamanamana'i), pea kau fakataha foki ki ai mo e maumau'i 'o e tu'utu'uni ko eni'. Kapau 'e ma'u koe 'e he fakamaau'anga' 'oku ke halaia he ngaahi hia ko eni', 'e lava ke ke ma'u ha tautea 'oku toe ma'olunga ange ia, hangē ko e toe lahi ange e taimi 'i pilisone'.

'Ave leava 'a e 'ū me'afana mo e me'a-tau kotoa 'oku 'ikai ke ngofua 'i he lisi 'oku hā atu 'i he Lao Tapui 'o e Ngaahi Me'a-tau 1998 (Weapons Prohibition Act 1998), fakataha mo e ngaahi me'a fekau'aki mo e ngaahi laiseni mo e ngaahi ngofua 'oku ke ma'u' ki he kau polisi'. Kapau te ke tauhi ha fa'ahinga me'a he 'ū me'a ko eni', 'oku lava ke ke maumau'i ai 'a e tu'utu'uni' pea 'e lava foki ke faka'ilo koe ki he ngaahi hia kehe'.

Kapau 'oku 'i ai ha'o fa'ahinga fehu'i fekau'aki mo e tu'utu'uni', 'e lava ke ke fetu'utaki:

- Ki ha loea
- Legal Aid NSW (Tokoni Fakalao 'a e Pule'anga Niusaele') he fika (02) 9219 5000

Justice

Tu'utu'uni aofangatuku ki he ta'ofi 'oe ngaohikovia 'i 'api'
Crimes (Domestic and Personal Violence) Act 2007

- 'Api Polisi 'i ho feitu'u' 'o 'eke 'a e 'Ofisa Fetu'utaki ki he Ngaohikovia 'i 'Api' (Domestic Violence Liaison Officer) ('okapau ko e tokotaha malu'i' koe)
- Law Access NSW (Tokoni Fakalao taetotongi 'i he ngaluopē 'a e Pule'anga Niusauele' he fika 1300 888 529 pe www.lawaccess.nsw.gov.au
- Kautaha Fakatonulea' he fika 131 450 or www.tisnational.gov.au.

